

Nr 962

Av herrar **Rubin** och **Sjöholm**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 174, angående statsbidrag till politiska partier.*

Kungl. Maj:ts proposition nr 174 år 1965 om statsbidrag till politiska partier är i fråga om motiv och saksål utomordentligt torftig och i fråga om syften och verkningar utomordentligt långtgående och omskapande. Under åberopande av i stort sett endast att partierna f. n. har stora svårigheter att anskaffa pengar föreslår regeringen en åtgärd, som i ett slag omgestaltar förutsättningarna för den politiska verksamheten och den politiska striden mellan parterna. Det är inte möjligt att omsätta propositionens intentioner i praktiken utan att våldföra sig på fundamentala och omistliga demokratiska principer.

En av huvudreglerna i ett demokratiskt samhällssystem är att varje enskild medborgare fritt och i personlig suveränitet skall äga ansluta sig till politisk åskådning och på skilda sätt stödja denna meningsriktning. Det är sålunda ur demokratisk synpunkt omöjligt att tvinga någon enda medborgare in i ett politiskt parti eller att tvinga någon enda medborgare att på vad sätt det vara må stödja ett politiskt parti. Måhända är det förhållandet att vårt största parti sedan länge använder kollektivanslutning av medlemmar förklaringen till att nu förevarande proposition med dess förakt för demokratiska regler kunnat läggas på riksdagens bord. Långvarigt missbruk leder till avtrubning.

Propositionen innebär att tills vidare tjugotre miljoner kronor årligen — måhända sedermera högre belopp — skall uttaxeras av svenska folket för att delas ut till fem politiska partier. Förslaget förgriper sig på demokratiska principer i bl. a. följande avseeenden:

1. Människor tvingas stödja politisk propaganda, ehuru de inte önskar stödja någon sådan. Demokrati innebär också frihet från deltagande i politisk propaganda för den som så önskar.

2. Människor tvingas avstå från den prioritering i fråga om stöd åt politisk verksamhet, som de i demokratisk ordning måste anses vara tillförsäkrade och som är en av grundförutsättningarna för förändringar i maktförhållandena partierna emellan. I stället för ekonomiskt stöd åt visst parti tvingas medborgaren enligt propositionens förslag att stödja alla de fem nu etablerade partierna — det maktägande mest. Detta låser på ett demokratiskt sätt partistrukturen till båtnad företrädesvis för det parti som vid förslagets genomförande sitter vid makten.

3. Människor tvingas stödja politisk propaganda och politisk verksamhet med vilken de inte sympatiserar utan som de måhända i stället önskar bekämpa. Med största visshet kan anföras att det övervägande antalet svenska skattebetalare inte önskar stödja kommunistisk propaganda. Regeringsförslagets praktiserande skulle komma att tvinga dem därtill. Förhållandet skulle bli ensartat om någon nynazistisk organisation skulle förstå tillskansa sig mandat i riksdagen och även genombryta den godtyckligt fixerade spärren med två procents röstunderlag. Rashetsarna skulle bestå statliga medel för att kunna fullfölja och förkovra sin mot mänsklig anständighet, kultur och humanitet inriktade propaganda. Om man bara ett ögonblick tänker på den situationen att skattebetalare av judisk härkomst skulle genom statligt dekret tvingas avstå en del av sina inkomster till nazistisk propaganda, fordras det ett förhärdat sinne och en kuslig fördomsfrihet för att kunna tillstödja detta. — Propositionens allmänna intryck av hastverk och illa genomtänkta slutsatser exemplifieras i hithörande avseende genom hänvisningen till kungörelsen den 4 juni 1964 om statsbidrag till vissa ungdomsorganisationers centrala verksamhet. Bidrag enligt kungörelsen kan utgå endast till organisation som "är uppbyggd och fungerar enligt vedertagna demokratiska principer samt öppet tar ställning för demokratin". Departementschefen åberopar denna bestämmelse utan att tillkännagiva någon inställning till frågan om samma förutsättning skall gälla för det allmänna partistödet. Indirekt framgår att han inte avser detta. I sammanställningen över de belopp som skulle komma att tilldelas de särskilda partierna redovisas också det kommunistiska partiet. Någon demokratiens renlevnadsdomstol skall sålunda inte behöva inrättas — detta i motsats till vad som gäller beträffande stödet åt politiska ungdomsorganisationer. Här föreligger ett dilemma: antingen tvingas man att med statliga medel stödja antidemokratiska meningsriktningar eller att officiellt förklara att viss organisation inte uppfyller demokratiska minimikrav. Båda alternativen måste utmönstras ur ett ansvarigt demokratiskt handlande. Om en demokrati börjar syssla med partiförbud eller partidiskriminering i officiell regi, upphör demokratin att fungera. Om en demokrati officiellt sanktionerar och med allmänna medel stöder demokratiens fiender tillfogar man demokratin obotlig skada. Regeringen tillgriper båda dessa metoder: diskrimineringsmetoden i fråga om stödet till ungdomsorganisationerna, sanktionsmetoden i fråga om stödet till de politiska partierna.

Ett tvångsvis uttaget partistöd för politisk propaganda innesluter en effekt, som gör det ogenomförbart i en sund demokrati och som skiljer det från tvångsvisa utdebiteringar i allmänhet. Det ingriper i den strid om makten, som de politiska partierna ständigt är inbegripna i. I själva denna kamp, i kampen om att bli "staten", kan staten inte få delta — den

måste få föras helt frikopplad från insatser som på minsta sätt kan för-rycka de fria politiska krafternas spel. Här måste partiernas planer, idéer och visioner förlänas kraft och stöd av medborgarnas insatser, sympatier och ekonomiska bidrag. Det är dessa komponenter som skall kunna föra ett parti till seger, inte mer eller mindre rundhända subventioner från en stat som måste förhålla sig neutral i striden om statsmakten. Denna demokratiskt oavvisliga regel har däremot ingen som helst tillämpning i fråga om andra stödformer som t. ex. bekostandet av valsedlar, bidrag till riksdagskanslierna eller till information vid folkomröstningar. Det är här fråga om stöd åt grundlagsföreskrivna funktioner.

Som ovan anförts skulle ett genomförande av propositionsförslaget innebära ett frångående av den självklara och enda godtagbara principen att medborgaren skall stödja endast det parti han själv fritt och suveränt vill stödja. Som ett motargument har därvid framförts att det allmänna parti-stödet skulle till sina verkningar få denna konsekvens: bidragssummorna skulle avspegla väljarunderlaget och varje parti skulle därmed få bidrag från sina egna väljare. Detta är ett våldsamt äventyrligt påstående. Man bortser då ifrån för det första att man ju fördelar även deras skattepengar som röstat på annat parti än de fem stora och deras som inte röstat alls. Vidare negligerar man fullständigt de åsiktsförskjutningar som inträffar i väljarunderlaget under varje fyraårsperiod. Genom progressiviteten i beskattningen är dessutom argumentet om parallellitet mellan stödpengar och partisympatier från grunden falskt och vilseledande.

Departementschefen bygger upp argumenteringen för ett allmänt parti-stöd kring en utredning av statligt presstöd, en utredning som blivit tillintetgjord i remissförfarandet. Presstödsförslagets grundlagsenlighet har ifrågasatts av landets måhända främste expert i tryckfrihetsfrågor. Grundlagsenligheten lär inte kunna räddas av det namnbyte som förestår.

Genom ett mycket långvarigt regeringsinnehav av ett och samma parti och genom oppositionens oförmåga att erbjuda väljarna ett samlat alternativ till regeringspartiet har det politiska intresset i vårt land mattats. Häri kan man finna en av de väsentligaste anledningarna till det kärvare ekonomiska klimatet för de politiska partierna. Medborgarnas intresse för och deltagande i det samhällseliga arbetet är en av grundstenarna i ett demokratiskt samhällssystem. Ett beslut om allmänt partistöd genom tvångsvis uttagna skattepengar skulle verksamt bidra till att än ytterligare förkväva det politiska intresset och bedöva viljan att aktivt stödja de politiska partierna genom arbetsinsatser och penningmedel. Den enskilda välgörenheten onödiggjordes till större delen genom en omfattande sociallagstiftning. Socialunderstöd åt nödlidande politiska partier kommer att av allmänheten uppfattas på samma sätt. Oppositionspartierna som stötts av enskilda medborgare kommer att bli utan detta stöd. Regerings-

partiet kommer med stor visshet att fortsätta att tvångsvis ansluta medlemmar och inkassera medlemsavgifter från dessa och kan påräkna fortsatt stöd från arbetsmarknadens löntagarpart. Konsekvensen blir sålunda att regeringspartiet dels för egen del reserverar merparten av det allmänna statsstödet och dels kan påräkna att få behålla det stöd det redan nu har. Oppositionspartierna får väsentligt mindre statsstöd och förlorar underlaget för nu utgående privat stöd. Detta innebär en ytterst allvarlig snedvridning av förutsättningarna för partiernas fortsatta verksamhet. Det permanentar för oöverskådlig tid regeringsinnehavet hos det parti som följdriktigt nog lagt fram denna proposition.

I propositionen ordas åtskilligt om betydelsen av att ett beslut om parti-stöd är väl förankrat i den allmänna opinionen. Det är med hänsyn härtill anmärkningsvärt att förslaget framlägges utan att man på minsta sätt sökt förskaffa sig kännedom om den allmänna opinionens inställning till frågan om statligt stöd till politisk propaganda. Medborgarnas uppfattning i politiska frågor kommer i demokratisk ordning till uttryck vid allmänna val och vid folkomröstning. Beslut i partistödsfrågan bör därför inte få fattas förrän folkets mening inhämtats genom något av dessa förfaranden. Frågans oerhört stora principiella och för demokratiens funktionssätt vitala betydelse gör detta krav oavvisligt tvingande.

Det brukar sägas att politiska partier är fria staters liv. Detta kan med visshet icke äga tillämpning på stater där partierna förvandlats till statliga subventionsdepåer. Propositionen är därmed på längre sikt ett hot mot den fria staten.

Med återopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 174 år 1965.

Stockholm den 24 november 1965

Bertil Rubin

Sten Sjöholm